

CÀPSULA A DISTÀNCIA: INTEGREM HISTÒRIES AMB L'ACOMPANYAMENT FAMILIAR

DIA I HORA: Dimarts, 11 d'abril de 2024, a les 18.00 h.

ESPAI: A distància

PONENTS: **Núria Morer**, educadora social del Servei d'Acolliment familiar de la Fundació IRES, i **Fabiola Espinosa**, psicòloga del Servei d'Acolliment familiar de la Fundació IRES.

CONDUEIX L'ACTIVITAT: Pep Guasch, tècnic de projectes del CEESC.

RELATORA: Marta Alcaraz, estudiant de pràctiques d'Educació Social del CEESC.

L'objectiu d'aquesta Càpsula és compartir l'experiència de la Fundació IRES sobre la tasca que fan les educadores i els educadors a l'hora d'acompanyar els infants que estan en un centre i són acollits. Les ponents, Núria Morer i Fabiola Espinosa, posen l'accent en els moments clau de transició per cuidar i minimitzar l'impacte que aquests poden generar en els infants.

La Fundació IRES és una Institució Col·laboradora d'Integració Familiar (ICIF) de l'àrea de Barcelona que depèn de l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció (ICAA). Les principals funcions de l'equip d'acolliments són la difusió i la recerca de famílies, la formació, estudi, valoració i preparació de les famílies que volen acollir, la gestió del pla d'acoblament, a més de l'acompanyament i el seguiment de l'infant fins que dura l'acolliment. L'equip d'acolliments és multidisciplinari i està format per un psicòleg/a, un administratiu/iva, un treballador/a social i tres educadors/ores. Destaquen que a part de l'equip d'acolliments ordinari, també hi ha un equip especialitzat en l'adopció d'infants amb necessitats educatives especials.

Un dels projectes que gestionen són diferents sessions anuals amb les famílies i, de manera més recent, també sessions anuals amb adolescents, amb l'objectiu de tenir un grup amb qui sentir-se acompanyats. Un altre projecte de què ens parlen és el Projecte Xarxes que cerca el lligam i l'ajuda entre famílies sense la intervenció directa de la Fundació.

IDEES CLAU

S'inicia la Càpsula recordant les diferents tipologies d'acollida segons la valoració de les necessitats i condicions de la família biològica.

L'acolliment d'urgència i diagnòstic per a infants de 0 a 6 anys té una durada aproximada de 6 mesos, actualment el procés es pot allargar d'un any a un any i mig. Aquest acolliment permet que els equips tècnics valorin la situació i puguin assignar l'opció òptima per a l'infant.

Els acolliments amb família aliena, per a infants dels 0 als 18 anys, poden ser *simples* (màxim 2 anys amb possible retorn amb la família biològica), *permanents* (estada llarga amb la família, però sense descartar un possible retorn) o *en UCAE* (Unitat Convivencial d'Acció Educativa), que són acolliments especialitzats.

En tercer lloc, trobem les famílies col·laboradores que acullen infants de vacances o caps de setmana buscant oferir aquests espais als infants del centre majors de nou anys.

Les ponents exposen diferents consideracions a partir d'exemples de trajectòries d'infants per plantejar els desafiaments de les professionals en la intervenció.

Exposen la importància de l'etapa dels zero als tres anys quan el cervell arriba al seu màxim potencial i s'estableixen les bases pel desenvolupament que ens acompanyaran durant tot el creixement. Aquesta etapa és clau en el desenvolupament de l'infant i cerquen minimitzar els efectes i impactes negatius perquè les conseqüències negatives a escala cognitiva, social i emocional siguin les mínimes. Com més petit és l'infant quan viu aquesta experiència, més alts són els efectes i afectacions, ja que té menys recursos per gestionar-ho i poden convertir-se en una situació traumàtica.

La teoria *polivagal* del neuropsiquiatra Stephen Porges permet explicar per què les conductes dels infants persisteixen en el temps quan ja no hi ha situació de perill i també permet estructurar les intervencions de l'equip a partir d'aquí. La teoria defensa que depenent de l'entorn, el nostre cervell respondrà d'una manera determinada. És a dir, quan la informació que rebem de l'entorn és segura, s'activa una part del sistema nerviós autònom que ens manté relaxats de tal manera que possibilita la interacció social. En canvi, davant d'un entorn de perill, la reacció és fugir o estar alerta per actuar. Davant d'una situació d'amenaça superior, col·lapsem i paralitzem de tal manera que no podem actuar ni estem preparats per interactuar.

Al llarg de la vida transitem pels diferents estats, el problema és quan les situacions d'amenaça es produeixen de manera continuada impeding la regularització dels estats i el cos es manté en estat d'alerta constant. La teoria postula que ens coregulem i necessitem un altre que ens permet tenir un espai de cura i calma, i establir un vincle amb el temps i reparar l'experiència.

Els diferents estímuls associats a l'estat d'alerta, com poden ser un so o una olor, s'activen també quan estem fora de perill. Entendre aquestes reaccions ens permet interpretar les conductes dels infants en acolliment i donar-hi un sentit: entendre que hi ha unes causes per les accions permet que es puguin treballar i així millorar la situació de l'infant. És essencial la preparació de les famílies perquè a més de la necessitat de motivació, cal que puguin gestionar la situació d'alta complexitat i evitar que els infants tornin a passar per una situació de trencament.

Un dels desafiaments en una intervenció és mantenir i ajudar l'infant a poder estructurar la seva història juntament amb els diferents agents involucrats. És important que tinguin la informació per no inventar el mateix relat ni caure en la idealització, en la vergonya o en la culpa perquè no tenim records conscients de la primera etapa de vida.

Per tenir cura de les transicions, treballen des de la particularitat i aposten per remarcar aquells aspectes que permeten l'infant integrar la seva història. Destaquen la importància del treball en equip i la comunicació entre agents implicats perquè són un període concret, intens i específic de cada infant que transita del centre a la família d'acollida.

El treball previ amb els infants és clau: preparar-los per a la transició parlant-hi directament o indirectament, amb recursos com l'àlbum de vida, que pugui ser un element de suport i acompanyament i que els doni seguretat. Quan ja hi ha una família, destaquen facilitar fotografies a l'infant per apropar-s'hi progressivament. Cal oferir els espais per mostrar els dubtes i neguits davant dels canvis.

Paral·lelament, cal treballar en la mesura del possible amb la família biològica, plantejant la comunicació i la trobada amb les referents per gestionar els dubtes i preparar les futures visites. És clau el moment de comiat perquè esdevé un altre moment de transició i cal adaptar-lo al temps de l'infant per facilitar un bon tancament. Un exemple per part de les famílies d'acollida d'urgència pot ser guardar objectes de l'infant que pugui mantenir i que l'ajudin a explicar la mateixa història. Un altre element pot ser una fotografia conjunta que permeti donar continuïtat.

Aposten perquè els infants puguin mantenir el contacte amb les famílies i el centre perquè no ho visquin com una pèrdua, a més de naturalitzar la relació entre famílies per prevenir el conflicte de lleialtat de l'infant; per això, també és important treballar prèviament l'inici de les visites amb la família biològica. Una acció per naturalitzar la relació i que atorga autonomia és possibilitar la coneixença directa entre famílies, un fet que permet a l'infant validar i acceptar la identitat.

CITES DE PONENTS A DESTACAR:

- “En la nostra intervenció amb infants en acolliment intentem tenir present que els infants han patit situacions de desprotecció en etapes crítiques del desenvolupament i tindran un impacte que es manifestarà encara que estiguin protegits. Protecció no és sinònim de recuperació, sinó que és la base perquè això es pugui produir”. *Fabiola Espinosa*.
- “Les famílies d'acollida han de tenir unes competències específiques i, per això, la formació i l'estudi per preparar-les és fonamental.” *Fabiola Espinosa*.
- “L'infant va passant per diferents escenaris i l'objectiu de la intervenció és minimitzar els efectes d'aquests canvis.” *Núria Morer*.
- “Els professionals a la llarga acabem desapareixent de la vida dels infants, però les famílies es mantenen. Un bon treball per l'avinentsa pot facilitar la integració de la seva història i el manteniment natural de les relacions (de l'infant).” *Núria Morer*.

REFLEXIONS DELS PARTICIPANTS

Durant el torn obert de paraules, l'Anaïs presenta la tasca d'un equip de persones voluntàries, Mamas en acció, que fan un acompanyament als infants que estan més d'un dia hospitalitzats i encara no estan en el circuit. La Fabiola Espinosa valora positivament la tasca i comenta que sovint és la família biològica qui té permís de visita o el mateix equip hospitalari. Malgrat que

no hi ha un equip específic d'educadores que la realitzi, reivindica la importància d'aquesta proximitat "pell amb pell" per a l'infant.

A partir de la pregunta de la Joana, la Núria Morer exposa que la motivació d'acolliment en les famílies és menor perquè tenen por a acollir infants més grans. Reflexiona sobre que amb infants més petits hi ha un marge d'incertesa que amb infants més grans ja no hi és, com poden ser el diagnòstic o el trauma. El treball previ amb les famílies és clau perquè estiguin preparades. A més, la Fabiola afegeix que aquesta demanda també permet analitzar si la família cerca realment un acolliment o una adopció.

La Fabiola relata el procés d'estudi de les famílies: s'inicia amb una formació extensa i, si decideixen continuar, es fan diferents entrevistes i una visita al domicili. Reivindiquen la importància de la presència de les tres disciplines -psicologia, educació social i treball social- al procés. Es fixen en la motivació, les capacitats personals, la xarxa de suport i l'estabilitat.

Amb la pregunta de la Mari, s'exposen les diferents situacions que es poden donar quan els infants tenen germans. Tot i que s'aposta per l'acolliment dels germans i germanes a la mateixa unitat familiar, per diferents impediments pot ser que un d'ells quedi al centre o que acabin en famílies diferents. Treballen per oferir espais de trobada i autonomia perquè hi hagi relació i contacte entre les famílies d'acollida i els germans.

CONCLUSIONS

El treball dels equips professionals dels serveis d'acolliment, com és el Servei d'Acolliment familiar de la Fundació IRES, és essencial perquè els efectes negatius d'una separació de la família biològica siguin els mínims per als infants i per facilitar-los la creació d'una història i identitat pròpies.

Des de la Fundació IRES reivindiquen la importància de fer cultura de l'acolliment perquè falta informació i sobretot fan falta moltes famílies d'acollida.

El treball dels equips destaca per tenir el màxim contacte possible entre agents implicats per facilitar la situació de l'infant des de la naturalització.

PER SABER-NE MÉS...

- [Web Fundació IRES](#)
- [Vídeo de la Càpsula](#)

COL·LEGI D'EDUCADORES I EDUCADORS SOCIALS DE CATALUNYA

Abril 2024

www.ceesc.cat
934 521 008
ceesc@ceesc.cat

